

I virkeligheden startede historien ...

– om NFI

Af Bo Vestergård Madsen

Prolog

Historien starter jo et sted – eller gør den? Ideen til NFI – Netværk for Folkelig Idrætshistorie – blev undfanget i Jylland, i Egtved for nu at være helt præcis, for ca. fem år siden for at være noget upræcis. Jeg befandt mig i et pakhuis, i Danske Gymnastik- og Idrætsforeningers (DGI) fjernlager. I min søgen efter nogle gamle gymnastikfilm, som jeg håbede stadig eksisterede, havde jeg besøgt DGI's hovedkvarter i Vingsted ved Vejle. En af de hjælpsomme ansatte havde kørt mig videre til Egtved i min søgen. Jeg havde spurgt forskellige mennesker om, hvor disse film kunne være. Til sidst kom vi frem til pakhuset i Egtved. Det var vistnok her, de var.

De var der også, 8 mm.-filmene, lagt i en stor palle sammen med alt muligt andet i den store hal med alle mulige effekter, redskaber og gamle mapper. Min chauffør satte sig ind i en gaffeltruck, hentede pallen ned til mig og forlod gerningsstedet. Her – i pallen – lå filmene i flotte, gamle kassetter med små mærkater udenpå. De lå ikke særlig ordentligt eller systematiseret, de lå der bare. På med pilen! Jeg gravede dem frem én for én, noterede titler, og hvad der ellers var af oplysninger. Fornemmelsen husker jeg tydeligt. Denne blanding af ensomhed i den store hal, glæde ved at stå med de historiske materialer mellem hænderne og forundring over, hvordan vi for-

valter vidnesbyrd om dem og det, der var engang. Alt dette liv! – Nedpakket, gemt – og glemt? – et sted i Danmark. Jeg slukkede lyset og smækkede døren efter mig, da jeg gik. Filmene med kraftfyldte flikflak, store indmarcher, fnisende piger i opstillinger, den selvhøjtidelige gymnastikleder Bukh, var lagt behørigt til hvile igen. Der blev igen mørkt og stille i pakhuset.

Jeg traskede ned mod byen, gik ind til en bager og spiste brød til, mens jeg ventede på bussen. Hvordan var jeg endt her – og ikke mindst: Hvorfor tog ingen hånd om disse film, fik dem frem, fik dem brugt? Og hvorfor var der ikke et sted, man kunne søge oplysninger om sådanne materialer? »Sig mig engang«, sagde jeg til mig selv, »er der overhovedet nogen, der har overblik over disse for mig at se vigtige sager? Kunne man ikke ...«

I virkeligheden startede historien et andet sted, i Ollerup på Fyn. Her havde jeg taget tog og bus fra Odense for at komme til det, der dengang hed Nornesalen med undertitlen: – Forskningscenter for Folkelig Livsoplysning. I forbindelse med mit ph.d.-projekt om kropskultur og demokrati i den folkelige gymnastik havde jeg brug for at dykke ned i DGI's arkiver, der dengang – delvis(!) – befandt sig her. Jeg tog en dyb indånding og gik ned under Den Frie Lærerskole, hvor Nornesalen havde til huse i nogle små kælderlokaler. Her brugte

jeg en del dage med at gennemgå utallige arkivkasser, som blev hentet fra et fjernlager og derefter kørt tilbage igen. Til sidst satte jeg mig for at løbe de gamle årgange af bladet *Ungdom og Idræt* igennem, helt tilbage fra starten i 1897 og læse mere intensivt fra 1920'erne, som var rammen for min undersøgelse. Fingerspidsfornemmelsen igen. De, der har prøvet det, kender oplevelsen. Opslugtheden af materialet. Kilder, der bliver til rigtige mennesker, der har levet, åndet og kæmpet for en sag. Man aner konturerne af personligheder, der støder sammen, de historiske forandringer, som former diskussionerne, stoltheden over at bidrage til et nationalt fællesskab, skuffelsen over tidsånden, der aldrig rigtig synes at være helt rigtig, glæden over at det frivillige foreningsarbejde har betydning for så mange mennesker, bekymringen over fremtiden, at arbejdet har været spildt, at verden skal blive uoverskuelig, ubegribelig, uformelig. *Ungdom og Idræt* skifter udseende – layout, som det hedder på nudansk – redaktører og skribenter kommer og går, krige bryder ud, og folk glider langsomt ind i glemslen.

Det er en bevægende oplevelse – og frustrerende, fordi man netop kun aner sammenhænge og tidligt må opgive at få det hele med. Den banale og samtidig gang på gang nye erfaring, at der skal vælges. Der skal i den grad vælges – også fordi man let kommer til at læse videre, ud over emnet. Se nu gymnastikdragterne! Eller annoncerne, der efterlyser piger og karle til gårdene rundt omkring i landet – »gerne en delingsfører, der kan lede gymnastikken i vinter«! Eller mindeordene over dem, der døde, de hårde verbale angreb fra både militærnægtere og de forsvarsvenlige, kampene mellem videnskaben og praktikerne. *Det* burde man skrive om engang ... eller *det* ... eller ... Ærgrelsen over, at stemningen er så

svær at få med. – Og dermed måske egentlig forståelsen. Bevidstheden om, at balancen mellem at være åben og at fastholde sigtet er vigtig. Men først og fremmest: At »historien« aldrig kan fortælles i sin helhed, at vi er hinandens historier, at trådene mellem os og dem, der var engang, er det levede liv, som kun anes og giver mening, hvis vi beskæftiger os med det. Giver os tid, i tide, i tiden.

I og for sig ubetydeligt, emnet. Frivillige skydeøvelser, gymnastik og senere mange andre former for idræt. Hvad er det overfor kongers gøren og laden, storpolitiske traktater og krigs- og fredsudbrud? Frivilligt foreningsarbejde, landsstævner og opførelsen af svømmehaller. Hvad er det overfor finanslove, krisepakker og ...

Bestyrelsesmøder i den lokale, erotiske længsler ved den årlige opvisning og samtaler om livet, som det udfolder sig. Hvad er det ... Ganske ubetydeligt, vel? Ikke, når man sidder der og bladrer i materialet, mærker, hvordan det emmer af liv, det daglige liv, det lige ved hånden, de små og store begivenheder. Som når man læser en deltagers oplevelse ved opvisningen i gymnastik til landsstævnet i Ollerup 1935:

»Nu er vi stillet op, blaafrasne, men rolige; inderst inde er vi nervøse, men vore Ansigter røber intet; jeg bøjer lidt angst mit daarlige Knæ, men nu kommanderer Agnes: Ret! Og vi staar som en Flok Soldater – saa marcherer vi ind; ved Indgangen faar jeg et Glimt af nogle Karle fra Aarhus Amt, de smiler og nikker til os; nu gaar jeg ind paa Gulvet og alt rundt omkring mig bliver ligegyldigt, kun Takten tænker jeg paa, Takten, Takten; vi marcherer rundt og finder tilsidst vor Plads. Agnes hopper op paa en Plint og begynder at kommandere; hvad hun siger, kan jeg overhovedet ikke høre,

*men jeg kan min Timeplan, og rent mekanisk gør jeg Øvelserne; da Ligevægten kommer, staar jeg roligt baade paa højre og venstre Ben, jeg hører, at Folk klapper, men det rører mig ikke, jeg synger, naar vi skal synge, og staar til Slut Ret, da Grete gaar frem og hilser med Fanen – saa er det forbi, og vi marcherer ud, ud, ud, det er forbi, det vi har slidt med et halvt Aar, det vi har levet og aandet for hele Sommeren, det er forbi. Jeg vaagner pludseligt op som af en Drøm, og jeg føler en Klump i min Hals, men nu raaber vi for Agnes, vi raaber hurra og bærer hende i Guldstol, saa hun er grædefærdig, men vi bliver ved, jeg raaber med, saa min Stemme bliver hæs, og vi siger Agnes Tak og trykker hende i Næven; Agnes smiler med Taa-
rer i Øjnene og siger »Selv Tak, Piger«.¹*

Ollerup 1935. Det er 65 år siden og kun et par hundrede meter bag mig, hvor jeg dengang sad og læste, at pigen »fik et glimt af nogle karle« ..., at hun bemærkede sit dårlige knæ, at hun glemte sig selv fuldstændigt, at hun gav sig hen og vågnede op som af en drøm, bevæget, da det hele var slut. Ubetydeligt? Kom igen! Om igen!

Fornemmelsen på fingrene, når man har været opslugt af materialet og kommer op igen. Man kan mærke fingerspidserne på en anden måde. De er mere følsomme, for følsomme til sidst. Og fedtede, nej ikke fedtede, støvede, som efter en rejse man ikke længere kan huske. Ryggen værker og vil gerne op til nutiden, væk fra stolen. Halsen er lidt tør, man skal lige fordøje det hele. Hvad man så ikke kan. Vi skal jo videre. Man kan jo ikke hænge sig i fortiden. Det bedes man gøre i nutiden.

Fremtiden ser alligevel lidt anderledes ud, da jeg bevæger mig ud og op i den. Jeg passerer Gymnastikhøjskolen, hvor lands-

stævnet fandt sted dengang. Der er stille nu. Mon ikke elever har middagspause? Mens de slapper af, taler, griner og kysser med hinanden og igen tager fat på undervisningen, måske lidt træge til at begynde med, skaber de historie, fordi de er en del af den, fordi de er mennesker, i en tid, på en skole, som blev startet af en gymnastikleder, der i 1914 begyndte at ...

Nå, ja. Hvorfor var det nu, at historien i virkeligheden startede her? I Ollerup. Jo, det var her, i *Ungdom og Idræt*, at jeg læste de små notiser om gymnastikfilmene, der kunne lejes i foreningerne til en symbolsk pris. Det var her, i arkivmaterialet, jeg havde læst om forhandlingerne vedrørende filmen »Den danske delingsfører« fra 1956, om hvordan man fandt det vigtigt, at den lille »reklamefilm« skulle forme sig som en fortælling om to unge mennesker, der tog en lederuddannelse på en højskole. – Med klip fra ældre gymnastikfilm, så de unge kunne se, at de var en del af en rod-fæstet og stolt tradition. Og hvem skulle speake? Hvad med Ove Sprogø? Ham kender alle. Ham spørger vi!

Senere fandt jeg ud af, at filmene ikke var helt glemt. Man skal ofte blot være en del af miljøet eller kende til det, så dukker oplysningerne måske op. Måske. Hvorfor dog egentlig? Hvorfor sørger vi ikke for at sikre den viden og få et overblik over de mange materialer, der ligger rundt omkring på højskoler etc. Hvorfor udnytter vi ikke de tekniske muligheder, vi har i dag, så materialet igen kan blive levende? Hvorfor udnytter vi ikke de forskellige vidensformer, som forskningsinstitutionerne, de folkelige miljøer og arkivsamlingerne tilsammen besidder? Hvorfor begynder vi ikke at få inddraget billederne, filmene og teksterne mere i undervisningen, i forskningen? Hvorfor bruger vi ikke fotografierne mere

som kilder – og overvejer, hvad det betyder? Hvorfor bruger vi ikke Nettet til at levedegøre materialet og samtidig lede folk derud, hvor de rigtige arkivalier er? – Bruger den digitale motorvej til at komme ud i landets afkroge? Hvorfor opfordrer vi ikke folk selv til at bidrage med oplysninger om spændende materialer?

Der er ingen, der ejer historien. Jo, de, der gider.

I virkeligheden startede historien ...

Opstarten og visionen

Min daværende kollega, Troels Rasmussen, arbejdede også med historiske analyser af idrætten i de folkelige miljøer, nærmere bestemt historien bag Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg.² Også her var erfaringen, at der lå meget »gråt« kildemateriale rundt omkring i idrætsforeninger og -organisationer, på højskoler og hos privatpersoner. Det var karakteristisk, at materialet ikke var afleveret til de lokale eller centrale arkiver, dels på grund af usikkerhed omkring dets status, dels pga. af et ønske om at bibeholde kilderne der, hvor de er skabt: i de folkelige miljøer, som er kendetegnet ved personlig engagement og en stærk »civil« selvbevidsthed.

Vi gik derfor videre med ideen om »NFI – Netværk for Folkelig Idrætshistorie«, et projekt som skulle skabe et overblik over dette spændende og ukendte materiale, gøre det synligt og levende igen. Dette skulle ske ad to veje, dels ved opbygningen af et netværk bestående af relevante forskningsmiljøer på universitetet, arkivsamlinger og folk med rødder i det folkelige arbejde, dels ved opbygningen af en hjemmeside med databaser og adgang til tekster, billeder og film. Derved skulle idræts-

og oplysningshistorien sættes i spil på en moderne, teknologiformidlet måde, der samtidig tog hensyn til de – om man vil – folkelige traditioner på dette felt, nemlig det aktivitets- og lokalforankrede. NFI var ikke et projekt, der søgte at samle materialet centralt, ej heller være de lokale- eller statslige arkivers forlængede arm. Materialet skulle i første omgang gøres synligt dér, hvor det var, og opbygningen af databaserne måtte – på sigt – ske ved hjælp af folk selv. Samtidig skulle det sikres, at materialet var forsvarligt opbevaret og – gennem den involverende samarbejdsform – sikre, at materialet blev afleveret til de rette arkiver, når tiden var til det. Folk er forskellige – og ofte har efterkommere andre interesser eller forsøger måske selv at være arkivarer. At man bryder et arkiv op og smider det ud, der ikke synes at have relevans for en selv eller familie, er enhver arkivars mareridt. Ofte bliver det gode venner af familien eller folk, der har delt den samme interesse i det frivillige arbejde, som sættes til at sortere i papirerne. Og ofte smides det væk, som ikke passer ind i billedet, eller synes uinteressant for Historien. Dermed kan de idrætshistoriske undersøgelser falde til at blive jubilæumsskrivning. Og i samme boldgade: De idrætshistoriske kilder, tekster, fotografier og film er rent faktisk derude. Det hele kan selvsagt ikke skannes og digitaliseres, men *noget* kan. Og dette noget kan måske animere til, at vi f.eks. dels læser de originale tekster i stedet for at reproducere sekundært materiale, og dels får en større åbenhed overfor den mangfoldighed af kilder, der er til rådighed – når og hvis vi finder og sikrer dem.³ NFI skal således også ses som et bidrag til, at vi i højere grad får øjnene op for andre kilder end lige bestyrelsesprotokoller og medlemslister. Det er kulturhistorie, vi her har at gøre med, og emnet lægger i den grad op

til inddragelse af billeder og film, der igen kan være med til at skabe større interesse for emnet og undersøgelserne – og få flere nuancer i dem.

Visionen var og er altså at bruge Internettet og databaserne for at sætte det idræthistoriske område i bevægelse, *i spil*. At gøre NFI's hjemmeside til det »sted«, man søger hen, når man vil undersøge, udforske eller bidrage til sagen, ja oplyse om den. At henvise videre dertil, hvor materialet er. At lette arbejdet med at finde frem, så tiden kan bruges til at gå i dybden og i bredden med undersøgelserne. At inspirere til at genskabe en slags ny samtale om idrætten i dens hverdagslige udformning. At løfte de ofte indforståede og for nogle lukkede miljøer ind i en anden sammenhæng og samtidig respektere de præmisser, der ligger til grund for denne kultur: at det er vigtigt at gøre tingene selv – i fællesskab. Denne for så vidt sympatiske selvforvaltningstanke, har dog også bagsider. En af dem er, at den forudsætter, at der er en vis kulturel sammenhængskraft, som bygger på en historisk bevidsthed om et vist skæbnefællesskab. Denne kulturelle reproduktion på godt og ondt er ikke længere givet. Det frivillige idræts- og foreningsarbejde pågår til stadighed, men ikke i folkelighedens eller i folkets navn. Det kan man begræde eller bifalde, tilbage står faren for, at de såkaldte folkelige miljøer lukker sig om sig selv og bliver selvtilstrækkelige i stedet for selvforvaltende eller – omvendt – at organisationerne afskriver sig det demokratiske aspekt og budskab, der ligger i begrebet om det folkelige i forsøget på at blive strømlinede. – Og dermed: at det materiale, de erindringer og erfaringer, der knytter sig til idrætsudøvelsen og det frivillige foreningsarbejde, går tabt enten ved protektionisme eller ved ligegyldighed. De

ældre ledere og udøvere, der har oplevet forrige århundredes idrætsliv, helt tilbage til f.eks. landsstævnet i Ollerup 1935 bliver færre og færre. Og desværre: kun få af dem har nedfældet eller fortalt *deres* små historier. Som pigen i prologen.

Minervas ugle flyver først i skumringen.

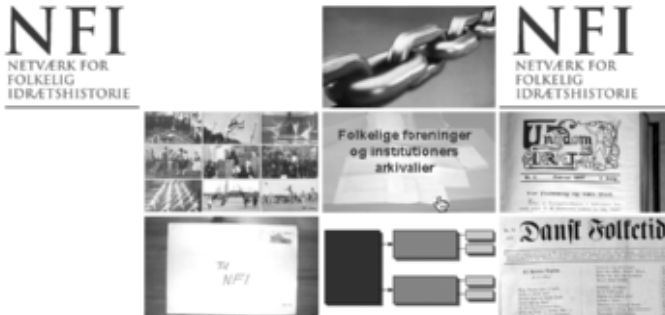
Udmøntningen

Efter en lang række møder med de implicerede parter fra de ovennævnte miljøer, blev der i 2001 afholdt en konference på Syddansk Universitet med oplæg fra historikere og folk med erfaring indenfor lignende netværksprojekter. Det viste sig muligt at fundere projektet i et formelt samarbejde mellem tre institutioner, nemlig Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Institut for Idræt og Biomekanik, begge Syddansk Universitet i Odense, og Institut for Forskning i Idræt og Folkelig Oplysning i Gerlev. Institut for Litteratur, Kultur og Medier på Syddansk Universitet påtog sig værtskabet for projektet.

NFI fik hjemsted på Syddansk Universitets server (www.nfi.sdu.dk), og projektet kunne realiseres gennem støtte fra Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger (DGI) og Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF) i 2002. Herefter tog medarbejdergruppen og projektet form. Carsten Oxenvad – en af ophavsmændene bag Grundtvig-Byen på nettet – blev ansat som forskningsmedarbejder ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk. Morten Mortensen, forskningsarkivar på Vartov-Arkivet i København, blev tilknyttet som arkivfaglig konsulent.⁴ Bo Vestergård Madsen blev tilknyttet som faglig sparringspartner og koordinator for projektet, som fik følgende formål:

Netværk for Folkelig Idrætshistorie

Det humanistiske Fakultet | Institut for Litteratur, Kultur og Medier | Institut for Idræt og Børnehelse | IDU-Home |

Forsiden på www.nfi.sdu.dk.

NFI søger at fremme et netværksbaseret samarbejde mellem arkivsamlinger, folkelige foreninger og forskningsinstitutioner for at bevare, registrere og synliggøre arkivmateriale vedr. det lokale folkelige idrætsarbejde. NFI har til formål at fremme og understøtte undersøgelser af dette arbejde via oprettelse af en hjemmeside samt opbygning af idrætshistoriske databaser, der bliver tilgængelige på Internettet.

NFI var og er således et projekt med både forsknings- og formidlingsaspekter, som kan stimulere forskningsinteressen på såvel videnskabs- som lægmandsniveau. Det »folkelige« knytter sig derfor i høj grad til den formidlingsmæssige og involverende dimension i projektet, men også i perspektivet: idrætten skal ses i dens hverdagslige udformning og ramme som en del af det civile samfund. Det var vigtigt for os, at projektet fik en bred forankring og netop var med til at bygge bro mellem forskningsinstitutionerne, arkiverne og folk fra idrætsmiljøerne. Derfor startede vi med at kontakte en række mennesker, som vi vidste,

havde interesse for sagen. Gennem de forskellige møder og konferencer søgte vi at opbygge en »kreds« af mennesker, der skulle holdes orienteret, og som kunne bidrage til projektet, dels med ideer og dels ved at bringe sagen videre ud. Vi fik oprettet en adresseliste, der blev udvidet med nye navne efter hvert møde.

Allerede tidligt havde vi fået oprettet en hjemmeside, og med den økonomiske sikring kunne vi så ansætte dels en projektmedarbejder og dels studentermedhjælpere, der skulle arbejde videre med hjemmesiden, skanne tekster og billeder, formidle og arbejde videre med denne metodeudvikling. – Gøre sig erfaringer. Det centrale spørgsmål i et sådan projekt er: hvor skal man starte, hvad skal man fokusere på? Et er at identificere problemerne, udfordringerne, noget andet er at finde den rette arbejdsform, der dels gør det muligt at få afprøvet forskellige tilgange, dels sikrer, at man undgår spredt fægtning. Ikke mindst er det helt centralt at indse begrænsningerne, når man har med sådan et digitaliserings- og formidlingsprojekt at gøre.

Indsatsområder

Vi fik identificeret flere indsatsområder, som gennem forløbet har fået mere eller mindre opmærksomhed:

1. Udbygning af hjemmesiden
2. Skanning af film, billeder og tekster
3. Opsøgning af arkivalier
4. Udarbejdelse af arkiv-software til »op-tegnelse« af materiale
5. Oprettelse af en database
6. Formidling af projektet

1.

Ret tidligt i forløbet blev en hjemmeside oprettet på Syddansk Universitets server. Den er senere blevet udvidet, først og fremmest med søgefunktionen (5.) Den sidste elektroniske del af NFI skal være et interaktivt debatforum. Der arbejdes her på at finde en økonomisk og teknisk holdbar model. Desuden skal hjemmesiden løbende udvikles, så den fremstår brugervenlig og indbyder til yderligere fordybelse i det spændende stof. På længere sigt er det – ikke mindst forskningsmæssigt – udfordrende at afprøve og reflektere over mulighederne og begrænsningerne ved denne form for formidling, videns- og erfaringsdeling.

2.

Her har vi gjort forskellige forsøg og erfaringer. En lang række film, billeder og tekster er allerede lagt ind, og vi har prøvet at drage nytte af andre projekter og tiltag. Skanningen bliver selvsagt aldrig afsluttet, men må foretages på baggrund af en række valg og prioriteringer. Se mere herom senere i artiklen.

3.

Hvor starter man, og hvor slutter man? For at begynde med det sidste, så slutter man ikke ... Vi tog i første omgang fat i de mindre samlinger, som var relevante i forhold til de emner, vi selv var optaget af, nemlig skytte- og gymnastikbevægelsen. Hos De Danske Skytteforeninger (DDS) i Vingsted er en righoldig samling, der på det tidspunkt også indeholdt dele af materialet fra gymnastiksiden. Og på Gymnastik- og Idrætshøjskolen ved Viborg findes Gymnastik- og Idrætshistorisk Samling (GIS), som ligeledes lå inde med mange spændende ting. Fælles for begge samlingerne var, at de ikke var så kendt på landsplan, at de i høj grad fungerede på personlig involvering, og at materialet var manuelt registreret og derfor ikke søgbart. Desuden befandt arkivmaterialet fra Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger sig på Nornesalen i Ollerup (i 2002 omdannet til Videns- og studiecenter for Fri Skole). Den store spredning, der var og til dels stadig er, viser den organisatoriske mangfoldighed, der har præget den danske udvikling. Men den viser også, at der er brug for at finde nogle samarbejdsformer og -modeller, som gør det nemmere at finde rundt, selvom man ikke kender de særlige forhold i miljøet og de historiske brydninger, der har været. I 2003 blev Vartov-Arkivet – Arkiv for Folkelige Bevægelser oprettet. Arkivet har bl.a. modtaget DGI's arkiver og en lang række materialer fra privatpersoner, efter- og højskoler. Der har været et tæt samarbejde mellem Vartov-Arkivet og NFI. – Et samarbejde, som bl.a. er helt afgørende for, at det arkivfaglige er i orden. Endvidere er Vartov-Arkivets arbejde med at etablere studiegrupper også særdeles relevant for NFI-projektet på længere sigt.

4.

NFI's mål er ikke en registrering, men snarere en *optegnelse* (med en senere arkivfaglig registrering til følge) af det materiale, der ligger ubemærket gemt eller glemmt rundt omkring i foreninger, i institutioner og hos privatpersoner. NFI-gruppen har udviklet et stykke arkivsoftware, der ikke fylder ret meget, og som kan distribueres frit på en cd-rom eller hentes på hjemmesiden. Der er også udviklet en vejledning, som følger med i programpakken. Programmet er afprøvet på materiale fra bl.a. Ryslinge Højskole. Også her er det hensigten at satse på frivillig arbejdskraft, hvilket også er grunden til, at NFI anvender begrebet »optegnelse« af materialet og ikke »registrering«. Læs mere om dette i artiklen »Digital folkelighed?«.

5.

Alle tekster, billeder, film osv. er søgbare via søgesystemet på NFI's hjemmeside. Her har vi bestræbt os på at tænke i flere forskellige modeller til søgning. Udover søgning på stikord, årstal osv. kan man søge på bl.a. aktiviteter. Det er vigtigt, at historien formidles »fra neden« gennem aktiviteterne og ikke »fra oven« gennem organisationerne. Derved sikres det, at både almindeligt interesserede og fagfolk kan søge på forskellig vis. Læs mere om dette i artiklen »Digital folkelighed?«

6.

I opstartsfasen har der været afholdt en række møder og konferencer, der skulle kaste lys på sagen og sætte projektet på skinner. Desuden har projektet været beskrevet i Idrætshistorisk Årbog, og nærværende publikation skal selvsagt ses som

en bredere offentliggørelse af projektet og de muligheder, der ligger her.⁵ Eftersom NFI-projektet er en metodeafprøvning og -udvikling er der tale om en balancegang. Alle disse tiltag er kun en start, og vi har ikke ønsket at gå ud med de store armbevægelser, før et vist niveau var opnået. Pt. er der planer om at oprette et kursus på Syddansk Universitet, som tager udgangspunkt i NFI-projektet. Her kommer undervisningen til at dreje sig om baggrunden for idrætten som folkelig bevægelse, refleksioner over historie- og kulturformidling via Nettet, kulturarvsdiskussionen og endelig konkrete undersøgelser af emner, der udgår fra NFI-projektet, og som kan bidrage til dets udbygning, herunder opsøgning og analyse af materialer fra f.eks. forskellige skoler og arkiver gennem afgrænsede projekter. Det er vores håb, at også andre læreanstalter vil tage dette eller relaterede emner op.

Erfaringer

Materialet er så stort, og digitaliseringsprocessen så tidskrævende, at der skal foretages mange (fra)valg og defineres relevanskriterier. For at eksemplificere problemstillingen kan skanningen af tidsskrifter fremdrages. At kunne søge elektronisk vil være en stor fordel, da materialet er overvældende alene indenfor idrættens tidsskrifter. Først og fremmest: hvor skal man starte? Et stykke udredningsarbejde senere har man dannet sig et overblik (så og så mange). Næste skridt: udvælgelse, relevanskriterier. Er det de mindst eksponerede, de mest interessante (og hvad er kriterierne her?), dem, der er i dårligst stand og derfor kan sikres, dem, der er knyttet til nutidige organisationer eller dem, der er udgivet i flest år? Sideløbende med disse overvejelser: er der gjort andre

forsøg, ligger der noget, som man kan arbejde videre på? Vi valgte i første omgang at koncentrere os om bladet *Ungdom og Idræt*, fordi det opfyldte flere relevanskriterier. Det har en lang tradition bag sig – det første nummer udkom som nævnt i 1897 – det er et særdeles interessant et stykke kulturhistorie, idet det har samlet et væld af diskussioner om det nationale spørgsmål, folkeoplysning og idræt, skiftende tiders betydning for det frivillige forningsarbejde etc.

På DGI's egen hjemmeside var det – indtil for nylig – muligt at søge på tidsperiode, forfatter, overskrifter, og emneord i tidsskriftet på det *Idræthistoriske Artikelindeks*. Et godt redskab, der dog også havde sine mangler. Indekset dækkede kun numrene op til mellemkrigstiden, og man kunne ikke søge på ord inde i teksten – og ej heller fremkalde de konkrete artikler, da de ikke var skannet. Med hjælp fra to studentermedhjælpere satte NFI gang i skanningen af en hel årgang af tidsskriftet. Tidsforbruget på skanningerne lå på ca. 100 timer. Dertil kommer 5-7 timer til klarlægning etc. Digitaliseringsprocessen er kolossalt tidskrævende. Her skal der tænkes i frivillighedsbaner, hvilket jo passer fint ind i NFI-sammenhæng. Men også her kan man støde på små og besynderlige besværligheder. Universitetet, hvor projektet er forankret, må ikke investere i udstyr ud af huset til frivillige. Og da DGI har omstruktureret og centraliseret hele redaktions- og informationsarbejdet, kan det være svært at komme videre med det *Idræthistoriske Artikelindeks*, da der nu skal tænkes i helhedsløsninger, dvs. laves fælles kommunikations- og arkiveringspolitik, der kræver tid og ressourcemæssige indsatser. Sådanne problemer støder man på igen og igen, ligesom netværksideens styrker og svagheder også åbenbarer sig efterhånden. Og det

er en svaghed, at man ikke har daglig kontakt, og at det er tidskrævende at holde kontakten mellem de forskellige involverede institutioner og personer. I denne sammenhæng skal man holde sig for øje, at NFI-projektet må ses som et laboratorium, en metodeudvikling, en læreplads ... Indtil det engang bliver en legeplads. Det er nemlig også erfaringen, at der er megen velvilje at spore hos de relevante institutioner og samlinger, men også at der her er tidsmæssige prioriteringer. Det kræver en langt mere målrettet indsats at finde de engagerede personer, der har tiden til at bidrage til sagen og fastholde tiltagene. Og det er selvfølgelig ikke kun et spørgsmål om målrettethed, men også om økonomiske ressourcer, vilje og smidighed fra de involverede parter.

Epilog

Fra Egtved til din egen computer og videre ud igen ...

Håbet er, at man en dag vil kunne sætte sig ved computeren, skrive et indlæg i debatforum, se oplysningerne om konferencer, nye tiltag, opdagelser og materialer på den virtuelle opslagstavle, søge målrettet på ord eller emner i databasen, der indeholder både klassiske idræthistoriske tekster, billeder og film – og nye, just fundne. At man via søgesystemet bliver ledt videre ud til de relevante arkiver og samlinger, og at man hele tiden – sammen med andre interesserede – selv bidrager til opbygningen af databaserne. At man kan lytte til interviews med idrætsledere og -udøvere og således arbejde på at sikre og skabe materiale, sætte det i spil, gøre det livfuldt og vedkommende. Og herigennem skærpe interessen og det kritiske blik for idræthistorien. Kilder er ikke kun noget, der er derude, det er

noget, vi skaber – og kan undersøge. I den forstand er det vores håb, at NFI-projektet kan bidrage til at gøre historien levende, billedskabende og inspirere til fornyet samtale, undersøgelse og udforskning.

I virkeligheden starter historien her ...

Noter

1. En deltager: »I Ilden«. I: *Ungdom og Idræt*, nr. 37/1935 s. 454 f. Se Madsen 2003, p. 178.
2. Se Rasmussen 2001.
3. Ole Christensen fra Syddansk Universitetsbibliotek har skannet en lang række originale idrætshistoriske tekster. Se Hansen/Christensen 2005, pp. 259.
4. Grundtvig-Byen: <http://www.nfs-grundtvig.dk> og Vartov-Arkivet: <http://www.vartov.dk>
5. B.V. Madsen & T. Rasmussen 2001.

Litteratur

- J. Hansen & O. Christensen: »Idrætshistorisk tekstsamling fra 1600 til 1900 – En cd-rom ved Ole Christensen«. I: *Idrætshistorisk Årbog 2004*, pp. 259-261. Inklusiv cd-rom: *Idrætshistorisk tekstsamling*.
- B.V. Madsen, *Oplysning i bevægelse – kultur, krop og demokrati i den folkelige gymnastik* (Århus 2003).
- B.V. Madsen & T. Rasmussen, »NFI – Netværk for Folkelig Idrætshistorie«. I: *Idrætshistorisk Årbog 2000*, pp. 195-197.
- T. Rasmussen, *Lederuddannelse og demokrati – en gymnastikhøjskole historie* (Odense 2001).